

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Iudicium Cornelij Taciti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Interpretatio Latina.

Opulentissimè quidem non secus, ac pelagus in laxam plerumque diffunditur magnitudinem: ex quo (opinor) in sermone Orator, ut qui longè est in affectibus vehementior, magnam habet ignis copiam, acri quodam animi ardore desflagantem. Hic verò consistens in gravitate, & amplissima quadam maiestate nõ friget quidè, sed non ita coruscatur fulgoribus. Nec alia ratione, mea quidem sententia, quantum Græcis hominibus dijudicare licet, Ciceronis, & Demosthenis dissimilis est magnitudo: Hic enim in sublimitate prærupta viget, ut plurimum; ille in diffusa. Et nostrum quidem, cum singula quæque cum acimonia, celeritate, robore, vehementia, velut adurat, atque ditipiat, turbini quispiam, aut fulmini, iure simillimum dicat. At Cicero, quasi vastissimum (opinor) incendium, undique depascitur, & conuoluitur, inflammatione multa, & pertinaaci, æque vicissim sibi, quasi ex sorte succedentibus nouis ignium alimentis innutrita: Sed vos hæc melius dijudicaueritis. Demosthenicæ portò sublimitatis, & vehementissimæ illius contentionis, vus est in exaggerationibus, violentisque affectibus, & ubi auditor totus est stupore percullendus. At diffusio maxime valet, ubi animus quasi immisso flumine perueniendus occurrit. Est enim locorum frequentationibus, & epilogis, ut plurimum, & digressionibus, & huic adipali dicendi genere, atque epidictico, historijs præterea, physicisque narrationibus, atque alijs haud perpaucis congruens partibus hæc amplificatio.

Iudicium Fabij Quintiliani.

Quint. l. 10. c. 1.

Ciceronis, & Demosthenis virtutes, plerasque arbitror similes, consilium, ordinem diuidendi, præparandi, probandi rationem, omnia denique, quæ sunt inuentionis: in eloquendo est aliqua diuersitas, densior ille: hic copiosior; ille concludit strictius, ille latius pugnat; ille acumipe semper, hic frequenter pondere; illi nihil detrahi potest, huic nihil adijci; curæ plus in illo; in hoc naturæ: salubris sanè, & commiseratione, qui duo affectus plurimum valent, vincimus.

Iudicium Cornelij Taciti.

Sed quomodo inter Atticos Oratores primæ Demostheni tribuuntur: proximum autem locum Æschines, & Hyperides & Lyfias,

& Lycurgus: omnium autem consensu, hæc oratorum ætas maxime probatur: sic apud nos a Cicero quidem cæteros eorundem temporum disteros antecessit: Caluus autem, & Asinius, & Cæsar, & Cælius, & Brurus, sic iure, & prioribus, & sequentibus anteponuntur. Nec refert, quod inter se specie differant, cum genere consentiant. At strictior Caluus, numerosior Asinius, splendidior Cæsar, amarior Cælius, grauior Brurus, vehementior, & plenior, & valentior Cicero.

Ex ijs apparet, Ciceronem, ne ab ipsis quidè Græcis Demostheni postponi, imò præferri. Longinus, inquam, b Ciceronem feruere dicit, Demosthenem autem non frigere: utrum vehementius? Demosthenem, amplum quidem, & maiestate grauem: Ciceronem non amplum modò, neque amplitudinem ipsam, sed pelagus in inmensam magnitudinem diffusum nominat: utrum maius? Ad summum, Demosthenem cum turbine, & fulmine: Ciceronem, cum ingenti incendio omnia depascere comparat: utrum efficacius? Quintil. Ciceroni Demosthenem parem in multis, in affectionibus miserationis aperte inferiorem pronuntiat.

At quid est Orator sine hoc affectu? hoc quod apis sine aculeo. Tacitus utrumque primum in sua gente facit, & rectè. Hæc fuit D. Hieronymi sententia, cum libro de vita Clericorum, de Cicerone sic scribit. (Demosthenes Demostheni præcipuit, ne esses primus Orator, tu illi ne nos, cum solus esset.) Utrumque oratorem perfectum primus diffuisse significat: sed Demosthenem ætate præcipuit, caram. Ex quo, non facile patior eos, qui vix a litione in almine Græcas literas salutarunt, Latinas haud ligendum, satis intelligunt: & tamen de summis ingenijs quod prior temerariam audent ferre sententiam, quasi ter-
sunt tempore
tj è celo Catones ceciderint. Ciceronem cum
ro.
Demosthene comparat, mirum in modum de-
terunt; à quibus, si rationem postules, hanc vnã
afferunt, quod hic sit neruosus, ille totus Asia-
ticus: & vnde colligunt: ex vna fortasse, aut al-
tera Oratione, quam vix delibarint, continud
de toto corpore proclamant, & non vident Ci-
ceronis ingenium splendidum, solers, acutum,
ad omnia maxima natum, pro ratione rerum,
locorum, & temporum flectere orationem.
Si causa popularis, delectatur ille fuso, & qua-
bilique genere dicendi, quod tum multitudo
deuorabat: at cum in senatu agit, ut in deli-
beratione negotiosa, nihil illo neruosus,
quod qui non agnoscunt, Philippicas eius
E su-

Cicero Demosthenem vincit miseratione, & salibus.

sumant in manus, & nervos (si modò ipsi, quid nervosum sit iudicio magis, quam opinione ponderare velint) inuenient.

Ego nihil detereudi Demosthenis causa dicam, cuius laudibus, nulla par inueniri potest oratio, sed multa habuit, tum naturæ, & conditionis impedimenta, tum vitia, quæ in Cicero non fuisse, imò contraria planè ornamenta floruisse agnoscimus.

Ac primum, quod ad rem maximè attinere censeo: ille à fabri filius, hic splendidissimi equitis Romani soboles: ille inter malleorum strepitus educatus, hic in parentis literati hominis sinu, inter rusticanas amœnissimæ villæ delicias: ille nihil præter forensium vsum arripuit, hic omnis eruditionis vbertate pectus compleuit suam: ille sordidioris fuit ingenij, hic animi liberalissimi: ille pro eloquentiæ theatro particulam Græciæ nactus est, hic Romanam, retrarum lumen, caput imperij, & arcem omnium gentium: ille est, ut ait Longinus, à dōnō vires rudis in effingēdis moribus, & affectibus, quæ summa virtus est oratoris, huius, in eo maxima est, quæ potest esse dexteritas: ille strictus est, & sicus, hic fusus, & mollis: ille demonstratiui generis imperitus: hōc in laudationibus nullus sordidior est, aut copiosior ille, dum cupit iocari: non tã ridet, quam se deridendum præbet: huius salibus, & amœnitate ingenij nihil vrbanius, ille, cum venustatē affectat, ab ea recedit longius, hic lepore, & venneribus totus dissolvit. Quæ omnia, si bene pendantur, non dubito, quin in Ciceronis partes quilibet æquus iudex futurus sit propensior.

Atque, ne illud gratis allumere videamur, utrumque plenus, compositis etiam ex varijs orationibus locis, comparabo: quamquam scio, me lubricum iter, & periculosæ (quod ait ille) plenum alex, insistere.

Sed primum illud à lectoris postulo, ne me putet hic Censoris, aut Iudicis partes sustinere, nihil enim decernendi causa dicam, quasi velim ipse tantam, & tam grauem controuersiam mea auctoritate definire. Deinde, ne cum leuiora quædam vitia ab antiquis, & ipsis quidem ferme Græcis, notata in Demosthene proferentur, exillimet obretractandi causa dici: absit enim, ut tantum eloquentiæ sydus nõ admirer, cuius tam illustrem esse constat gloriam, ut nec crescere possit laudibus, nec vllis aëvis infuscari. Hæc tantum animi causa, & ut liberè fatear, declamatorio potius stylo, quam seorsorio, placuit in Κικέρωνος γυμνάζειον effundere:

carero qui suum cuique sensum; & stomachū relinquo.

Euellenda est autem imprimis, antequam longius progrediamur, opinio, quæ Demosthenem multi Cicero præferunt, quod eum nervosorem arbitrentur. Primum igitur quæro, num eloquentiam solis veruis, an etiam instar eximij corporis sitco, sanguine, & ea, quæ inde efflorescit pulchritudinis gratia, constare velint? Sic (inquiunt) ex omni parte perfecta: bellè. Quid tum Cicero pulchritudinem, & speciem tribuemus, nervos verò omnes Demostheni? absit. Quid enim (quæso) sunt in oratione nervi? Robur (opinor) orationis, sic enini omnes sentiunt) & hoc caret Tullius? O Suada, & Mercuri meliora! Quorsum verò, tam perfectæ corpori nervi denegabuntur? Quorsum? Quia amplificator est Tullius, & fulum habet dicendi genus. At in eo ipso vis est, & nervus orationis; si enim verbis tantam fareit amplificationes, non pluris facerem, quam arenam sine calce, nunc autem, cum Longinus ta eius amplificatio generosis sensibus decur, nisi v. lous p. 22. excel- comburendum igniculus quispiam rapit sam ampli- exiliens, qualia sunt vestra nervosa acumina, ficationem an flamma crebris alimentis cretens in im- non tantum mensum, qualis est Ciceronis oratio: Hoc im- neruum, primis considerandum puro. Deinde magnam sed animam habendam rationem stomachi, & temporum, vocat ora- tratis, aurium, quibus Cicero placere voluit; tionis. Nec omnia contraud in exemplum, & comparationem trahenda, sed ea, quæ argumentis, rebus, & personis aliquo modo congruunt.

N. N.

c Genus, & educatio multum valent ad oratorem conformandū, iuxta illud: & dicitur à vllis, in: & h. resp. d. De Demosthene dixit Sidonius: (Fabro progenitus sprito, & Luuen. satyr. 10. 110.

(Dixit ille adversis genitus, fusoque sinistro, Quem pater ardentis massæ fuligine lippus, A carbone, & forecipibus, gladiolque parante Incudè, & luteo Vulcano ad Rhetora misit.)

Quaquam non vllis quispiam faber, sed honestus & locupletis existit.

Comparantur in genere demonstratio.

CAPVT LXIII.

QVò igitur res tota fiat clarior, parib⁹ armis, Ex com- & æquo Marte, faciã in singulis concurre- Demost. & re.

Cicero pa-
eris. & vil-
la meminit
2. de leg.
De infamia
Demosthe-
nis in repe-
cuntaria.
Plutarch.
in Demo-
sthene. Lon-
ginus lib.
1. cap. 1. 55
ita iudicat
de Demost.
v. lous p. 22.
non tantum
sed animam
vocat ora-
tionis.